

KÖSZEG ÉS VIDÉKE

ELŐFIZETÉSI ÁR egyegyed évre:
Helyben házhoz szállítva 1.60 Pengő
Vidékre postán 2.— Pengő
Külföldre egy évre 3 dollár

Megjelenik minden vasárnap reggel.

Felelős szerkesztő:
vitéz Szabadváry Ferenc
Vásártér 13. Telefonszám 4.

Kiadótulajdonos:
Rónai Frigyes
Várkör 39. sz. Telefonszám 23.

Hirdetések millimétersoronként 6 fillér.
Hirdetések díja előre fizetendő
Nyitólír sora 40 fillér
Szövegközötti reklámhír sora 20 fillér.

Megyegyűlési községi indítványokkal és felszólalásokkal.

Az őszi megyegyűlésen a ködös, nyirkos novemberi napon ezáltal csak 65 bizottsági tag gyűlt össze. A tárgysorozatot érdemben a megyegyűlés megelőző két kisgyűlés tárgyalta le. Ezeknek során szerepelt több községi indítvány is, amelyeket vitéz Szabadváry Ferenc terjesztett be vagy mint önálló indítványokat, vagy mint a Nemzeti Egység községi szervezetéhez befutott olyan javaslatokat, amelyekkel az indítványozó azonosította magát. Ezen indítványokkal tudósításunk végén foglalkozunk.

Az alispáni jelentés szokatlanul őszinte hangú volt. Különösen érdekes részei a jelentésnek a következők voltak:

Felhívja a gazdák figyelmét, hogy a jövőben Vas megyében is burgonya helyett inkább olajos magvakat termeljenek. Vármegyénk gyümölcsstermelése közepes volt. A kertüvetemények termése nagyon jó volt, de csak nagyon alacsony árban voltak értékesíthetők. A kaliforniai pajzstetű védekezése céljából 135 permetező gépet közvetítettek igen kedvező feltételek mellett. Hitel továbbra sincs, ezt állapítja meg kategorikusan a jelentés. A régi gazdaadósságok védelme mellett a hitelviszonyok megjavítását is el kell érni. Az adózásról ezt mondja. A mai viszonyok mellett aránytalanul túl magas közteher viselés olyan sullyal nehezedik a gazdák vállára, hogy annak

megfelelni már alig képesek. Feltétlenül kiméltet kell kérnünk a vármegye közönsége számára egy pár évig. Kizárólag a gyümölcsertermesítő terén volt tapasztalható örvendetes javulás. Amennyiben a kiváló fajú téli almákat 30-60 fillér kg-ként áron tudták a termelők értékesíteni. Ezért minden rendelkezésre álló eszközzel a gyümölcsstermelést fejleszteti és meghonosítja a szakszerű gyümölcsfavédelmet. Ipari és kereskedelem változatlanul a pusztá létfenntartás érdekében folytatta megfeszített küzdelem jegyében multak el. Panaszai nem vesztettek hevessegeikből. A gazdákhoz hasonló védelem bizonyos határok között a súlyos gazdasági helyzetben vergődő kisiparos és kiskereskedő egzisztenciák számára is kiterjesztendő. Az adók és közterhek szinte agyonsújtják a házbirtokost is, amely jövedelmet alig biztosít. Hogy az adóalanyok tömegi a súlyos közterheket már el nem bírják, erre szomorú dokumentum, hogy a f. évben vármegyénkben a 3 millió 387 ezer pengős adóalap az adóalanyok fizetőkép telensége folytán 258 ezer pengővel szállott alá. S ez minden jobban rávilágít arra, hogy az adók és közterhek csökkentése, illetve arányosítása már nem késhet soká. A mai páratlanul nehéz helyzetből való kiiábolást csak a szolidaritás és kölcsönös megértés szellemében lehet előkészíteni.

Az alispáni jelentéshez elsőnek Koledits Ferenc szólt hozzá Tömördől és Tömördi sérelmeket sorolt fel egész garmadával. Utánna Csonka

Annal, majd pedig Dömötör Gyula községi adópanaszokat tett szóvá és adatok felsorolásával mutatott reá a községi nehéz helyzetre és kért orvoslást. Köszegen a kereseti adókulcsot 5-ről 7%-ra emelték fel és az adópótlékokat is a felemlt 7% után számítják. Az alispán válaszában megjegyezte, hogy bizonyos adónemeket a felemelt kereseti adó után vetnek ki a törvényes rendelkezések értelmében. Tóth László dr. az ifjuság elhelyezésének nagyfontosságú kérdésével foglalkozott. Kifogásolta, hogy az alispáni jelentés erre nem tért ki. Egyuttal a keresztény szocialista állástalan magántisztviselők meleg köszönetét tolmácsolta a f. év pánnak hathatós közreműködéséért, amelynek révén nagyon sokan állásba uttak kerülni. Varga Gábor, Knausz Gyula dr., Mandl Sándor, Pászthory István dr. és Dancsesz Imre szólaltak meg fel. Az alispán válaszá után válaszok voltak. Mire azután a tulajdonképpen munkára a tárgysorozatra került a sor, mint rendesen, a legtöbb törvényhatósági bizottsági tag már el távozott.

A tárgysorozatnál a kisgyűlés javaslatai alapján fogadták el, vagy utasították el az indítványokat és így a községi indítványokról a kisgyűlések lefolyása alapján számolunk be. Ismertette a kereskedelmi miniszter leiratát a Köszeg—soproni utzakasz sopronmegyei részének kiépítésével kapcsolatban. Ez ügyben újabb indítványt is terjesztett elő vitéz Szabadváry Ferenc, miszerint a sopronmegyeieknek kérelmét az a csádi utzakasz

kijavításáról csak akkor honorálja a vármegye, ha viszont sopronvármegye is teljesíti a törvényhatóság kérelmét és rendbehozza a Köszeg—soproni utat. E tekintetben tehát kedvező megoldásra van kilátás. A Köszeg—rötfalvai vasut olcsóbbá tételét magáévá tette a kisgyűlés és a megyegyűlés is és ez ügybe feliratot intéz a kormányhoz. Ugyancsak elfogadta a geológiai kutatásokról szóló indítványt is. Ez ügyben is falir a kormányhoz és reá mutat arra, hogy Köszeg közvetlen környékén nagyon valószínű, hogy a geológiai kutatások minden tekintetben eredménnyel járnának és ép ezért na adnak Magyarországos engedélyt külföldieknek kutatásokra, adják ezt csak úgy meg, ha e kutatások Köszeg és vidékére is szólnak. vitéz Szabadváry Ferenc másik két indítványa felett napirendre tért a megyegyűlés. Az egyikben az indítványozó a községi házadónak szokatlan magas adókivetésére mutatott reá. A kisgyűlés szerint itt az indítványozó téves alaphól indult el, mert csak egyéneként kell jogorvoslatlaltal élni. Azon indítványa felett, hogy a kormányhatóság tekintettel a mai rendkívüli olcsó gabonaárakra biztosítson az egész szegény osztályoknak és a szerény keresettel rendelkező munkásoknak adómentes olcsó liszt forgalombahozatalát, azért tért napirendre a kisgyűlés és a törvényhatóság, mert a gyakorlatban külön szervezet és jelentékeny tőke kellene ezen indítvány megvalósításához s ezért nem keresztülvihető. A kisgyűlési indoklás arra is reá mutatott,

Köszeg vára bástyatornyairól.

Irta: Barcza Leánder dr.
II. folytatás.

Schwankler P. 1550. és 1551. ben nyújtja be a császári kamarának a hosszú időre visszatéklntő várépítési számadásokat a Ferdinándtól erre a célra átengedett összegekről és a munkálatokról. (Ezeknek részletezését most mellőzzük, csak azt jegyezzük meg, hogy Schwankler P. kézírása, pecsétje egy 1531. Sz. Ottmár napján kelt, valamint 1548. dec. 3. és 1551. apr. 21-én kelt irataiból ismeretes. Az év, nap jelzését a következőkben azért végezzük, mert ezek alapján található meg az oklevelek az irat tárbán.)

Már 1529-ben, amikor Bécs ostroma után erre vonult vissza a török és a vidéket feldulta, siettek a köszegiek a város körül köröskörül felépíteni a falakat, mondja Schwankler P. 1551. apr. 4-i iratában, két bástya toronnyal együtt (umb das Statt umb und u. . . samb zwaien Statt Thürmen). Melyik lehetett akkor e két javításra szoruló bástyatorony, nem tudjuk. Talán a kapukat védő régi bástyák. Ezen hadjárat hatása alatt történt (miként a legelső, 1533-i várépítési számadásrészlet mondja), hogy Ferdinánd Jurisich Miklós közbenjárására 1530. jun. 28-án 4 évre el-

engedte Köszegnek az urbéri adót a falak építésére. (Ezt mondja a Titk. lev. 49. sz. oklevele is.)

A törökök ostromleírója az 1532-i ostromnál több toronyról emlékezik meg. Ezek ellen ástak az aknákat. Azt mondja, hogy a köszegiek az egyik tornyukat faépítménnyel megmagasították védelmül a törökök erdei fákából rögzített külső három tornyával szemben. Ezeket használták kölcsönösen a nehéz várpuskák (Haken) elhelyezésére.

Abból, hogy a községi Ostrom-történet a várparancsnok mellett négy alparancsnokot (Hauptleute) emleget (akik a nehéz harcban mind elestek), arra lehet gondolni, hogy ezek más néven a negyedmesterek akkor. (Bédöcs Andrásnak és Lederer Máténak nevének ugyanis mindkét címén említik.) A Sorozólajstrom szerint pedig annyi negyedmester van, ahány bástyatorony. Tehát már ezek alapján is négy bástyára kell gondolni az ostrommal kapcsolatban. A Schwankler P.-tól 1550—51-ben benyújtott (1533-ból s a következő évekből elővett) várszámadások megerősítenek hennünket ebben. Az ostrom előtt épültek mondják ugyanis a nyugatra, a szőlőkölé eső részre épült Saroktoronyot (Eckthurn, melyet később Neuthurnnak neveztek) míg az északi keleti részen, a később u. n. Felső kaputól

keletre eső részben az ostrom előtt megvolt a Rókafok (Fuxzagl)-erőd. Ennek a nevére ezen a tájon (a Széchenyi u. végén a Bálháznál) az egyik ostrom után épített erőd is viselte, mint a Sorozólajstrom felsorolásából láttuk. (Ennek a régi Rókafok-tornyocskának oltalma alatt lehetett észak felé kijárat a várat elárasztó Gyöngyös vízen keresztül.) Megvolt azután az Öregbástya (a délnyugati sarkon), amelyet helytelenül kereszteltek el az utóbbi évtizedekben Zwingernek és az Alsó kapu bástyája az előbbi től keletre. A keleti részen, miként az ostrom kiállása és a későbbi építések adatai igazolják, elégséges volt a magas fal a Gyöngyös ide könnyen vezethető, szétárasztott vízzel.

Ne felejtjük el, hogy az ostrom idején a vár legerősebb része a Saroktorony (a belsővár vagy fellegvár) volt és hogy a török éppen nagyon megerősített volta miatt nem annyira itt és a tornyos kiszögelléseknél, mint inkább a gyengébb többi részeken, a magas falaknál tett kísérletet. Maga Schwankler mondja, hogy a káposztás kertek felé eső Molzer toronyot, valamint a Lombai (Lobenwein) toronyot, amely az északi keleti részen később is megtartotta nevét, az ostrom után építették alapjából ezen keleti résznek megerősítésére, ahol csak fa

karzatos, magas falak voltak előbb. Három erős kerek bástya toronyt építettek e részben, amelyek mindegyike három emeletes. A harmadik, amelyet 1549-ben kezdtek el, a Felső kapu tornya volt. Ezt az 1531-ben épült Rókafok (Fuxzagl) erőd anyagából építették, mert ezt a kis toronyt a törökök teljesen rommá lötték. A Sarok erőd 1532-ben történt megerősítése után 1533-ban a Molzer-toronyot, 1546-ban a Lombai (másként Lobenwein vagy Wasserthurn) toronyt építt alapjából a polgárság*.)

1551-ig az említett keleti két toronynak egészen ujonnan való megépítését és északon is kettőnek átépítését áldják örökre az Istent. Most már hat toronyuk volt, amelyhez a Sorozólajstrom idejéig (1575) még kettőt iktattak közbe.

A mohácsi vész óta állandó nyomorúságban és megtámadtatás veszélyében igen nehéz volt az építéshez pénzt előteremteni. Mindig előre dolgoztak a maguk élete védelmére (vármunka adóban) és csak gyéren fordulhatott feléjük a királyi kegy (penzforrás alakjában). Az elszámolás alapján érdemes ezt is figyelemmel kísérni. (Folyt. köv.)

*) (1550-ben írja Schwankler P.: auch darneben wyder der Thürkén abzug. Drey tarch Neue Rundthurn, da dann derer orf, vor kainer gestanden, son der Nur külzín Arker auff der Statt Maur gewest.)

